

OSOBNOSŤ BLAŽENÉHO TEODORETA KÝRSKEHO

(pokračovanie)

Vladimír KOCVÁR

Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov,
Slovenská republika

Roky 437 - 438 znamenali utíšenie nestoriánskych nepokojov. Samotný Nestórios bol poslaný do vyhnanstva, jeho prívrženci takisto. Navonok sa zdalo, že v cirkvi je pokoj, no zmierenie Egypta a Východu nebolo prijaté všade rovnako kladne. V radoch prívržencov Efezského snemu sa čoskoro zjavili predchodcovia Eutycha, ktorí nechceli ani počuť o dvoch prirodzenostiach vteleného Christa. Kým žili Ján Antiochijský a Cyril Alexandrijský, extrémne elementy nevychádzali na povrch a boli udržiavané vo svojich medziach tvrdou politikou Jána a autoritou a múdrosťou Cyrila. No obidvaja biskupi čoskoro zomreli a rovnováha bola ihneď narušená. Teodoret sa po utíchnutí nestoriánskych sporov utiahol do Kýru, kde sa venoval literárnej tvorbe. Bol najvplyvnejším pravoslávnym teológom na východe a jeho pokyny nasledoval celý východ. Tým, že viedol východných teológov a nebol antiochijským biskupom, priťahoval na seba pozornosť nepriateľov ako zodpovedný za všetko, čo sa nepáčilo krajným antidiofyzitom. Eutychiáni v ňom videli najnebezpečnejšieho protivníka a Dioskor od neho žiadal objasnenie, prečo sa upierajú práva katedre svätého Mareka. Účasť Teodoreta v nestoriánskych sporoch mu priniesla slávu ako obhajcovi viery na východe, ktorého poslúchali viac ako antiochijského biskupa.

V roku 441 alebo 442 zomrel Ján Antiochijský a jeho nástupcom sa stal jeho príbuzný Domnos. Bol ešte slabším v oblasti vzdelania a charakteru ako jeho predchodca.⁶²² Teodoret hneď pritiahol jeho pozornosť a stal sa jeho silnou oporou. Ak za čias Jána Antiochijského Teodoret viedol východných biskupov, teraz sa stal ich skutočnou hlavou. Domnos sa o jeho rady opieral od počiatku a neosmelil sa robiť nič bez toho, aby sa s ním poradil. Roku 444 zomrel Cyril Alexandrijský a na jeho miesto nastúpil Dioskor. Najskôr bolo potrebné bližšie

⁶²² Позри ГЛУБОКОВСКИЙ, Н. 1890. *Блаженный Феодорит, епископ Киррский, его жизнь и литературная деятельность*. Том I. Москва : Университетская типография, 1890. s. 160.

spoznať nového alexandrijského biskupa, aby bolo jasné, aké dôsledky bude mať táto zmena hierarchu. Teodoreť preto posíla Dioskorovi pozdravný list. Už tento fakt svedčí o vplyve Teodoreta na východe a ako taký si dovoľil v liste rovnostársky a miestami aj otcovský tón. „Počuli sme, že tvoja svätosť je ozdobená mnohými cnosťami; hlavne chvália (tvoju) skromnosť umu, čo prikázal aj Pán, keď sa ustanovil za príklad slovami: *učte sa odo Mňa, lebo som krotký a pokorný srdcom* (Mt 11, 29). Tým, že prirodzenosťou je vyšším, lepšie povedané, najvyšším Bohom, po Vtelení si zamiloval krotkosť a pokoru srdca. A preto, pozerajúc na Neho, nehľaď, vladyka, ani na množstvo podriadených, ani na výšku katedry, no obracaj svoju pozornosť na podstatu a premenlivosť života a nasleduj Božie zákony, chránenie ktorých nám daruje dedičstvo Nebeského kráľovstva.“⁶²³ Teodoreť neočakával žiadne nebezpečenstvo.

Po smrti svätého Cyrila nedošlo vo vzťahoch Alexandrie a Antiochie k žiadnemu zhoršeniu a navonok všetko ostávalo vo svojich starých koľajach. No už čoskoro sa začali objavovať niektoré príznaky neprijemností. V Sýrii rástol počet nespokojných, ktorých hlas bol čoraz silnejší. Teodoreť preto pokračoval v obsadzovaní katedier ľuďmi, ktorí boli schopní potláčať monofyzitské nálady. To však vyvolávalo veľkú nespokojnosť v Egypte. Tak bol na katedru týrskeho biskupa vybraný Irinej, ktorý bol podľa slov fenických biskupov usilovný, veľkodušný a láskavý k biednym. V Antiochii bol tento výber potvrdený, hoci nie bezvýhradne. Problém bol v tom, že Irinej bol ženatý dvakrát. Takéto osoby nemohli byť podľa kánonov chirotonizované, no cirkevná prax pripúšťala v takýchto prípadoch ikonómiu. Na základe toho, bol Irinej ustanovený a začal vykonávať svoju činnosť. Východ chápal, že tento postup môže vyvolať nespokojnosť a preto sa s týmto problémom obrátil na Konštantinopol. Proklos uznal nového týrskeho biskupa a v Antiochii bolo jeho slovo považované za dostatočné na odstránenie akýchkoľvek pochybností. Správa o chirotonii Irineja sa čoskoro dostala do Egypta a Dioskor reagoval inak ako antiochijský biskup. V Alexandrii sa zišiel snem, ktorý poslal do Antiochie list, podľa ktorého je chirotonia Irineja neplatná. Tento list nebol prečítaný v chrámoch na východe a Dioskorovi bola poslaná odpoveď, že podľa kánonov Nicejského a Carihradského snemu sú jeho kompetencie

⁶²³ ФЕОДОРИТ КИРРСКИЙ. 1907. *Творения блаженного Феодорита, епископа Киррского*. Том 7-8. Сергиев Посад, 1907. s. 65

ohraničené hranicami vlastnej eparchie. Čo sa týka slávy alexandrijskej katedry, Dioskorovi napísali, že mesto Antiochia má katedru Petra, ktorý bol učiteľom Mareka a bol prvým medzi apoštolov.⁶²⁴ Dioskor bol neobyčajne rozčúlený a hľadal akúkoľvek zámienku na to, aby mohol napadnúť východných biskupov. V roku 447 zosnul Proklos a na jeho miesto nastúpil Flavián. Nový patriarcha si hlboko vážil svätého Cyrila Alexandrijského, no pritom bol svojim teologickým pohľadom podobný antiochijským teológom. Používal antiochijský symbol, ktorý mu slúžil pri obvinení Eutycha a citoval ho ako výklad Nicejskej viery. Monofyziti pochopil, akú silu má spojenie Antiochie s konštantinopolským patriarchom.

Prízrak apolinarizmu, ktorý tak silne poburoval učiteľov a žiakov antiochijskej školy, začal prichádzať v podobe živého obrazu. Kolískou monofyzitstva bol opäť Konštantinopol a jeho hlásateľom bol vplyvný archimandrita Eutych, ktorý bol krstným otcom Chrisafia, vplyvného carihradského politika. Fanatický prívrženec svätého Cyrila, ktorý všetkými silami bránil jeden Cyrilov výrok: *Μία φύσις του Θεού Λόγου σεσαρκωμένη*. Hoci Eutych nevychádzal z monastiera, aj tak dokázal rozširovať svoje myšlienky za pomoci množstva poslušných mníchov. Je nepochybné, že monofyzitské názory sa dostávali do najvzdialenejších kútov rímskej ríše a nachádzali tam veľké pochopenie. Monofyzitská teológia sa pohybovala na pôde mystického smeru alexandrijskej školy, získavala si prívržencov medzi ľuďmi, ktorí chápali kresťanský život v kategóriách spirituality. Bola príťažlivá pre mníchov a askétov, lebo sa im zdala "zbožnejšia" istou negáciou, znehodnocovaním človečenstva, teda hmoty. Nestoriánstvu mohli podľahnúť skôr vzdelaní ľudia, racionálne založení. Monofyzitstvo si dokázalo získať masu zdanlivým zvelebením Christovho Božstva.

Skupina nespokojných na východe rástla. Boli to väčšinou fanatici, ktorí nepočúvali žiadne rozumné argumenty. Konali pod maskou horlivosti za pravoslávie a preto mali blízko k ľudovým masám. To, že fanatici s úctou vyslovovali meno Eutycha, priviedlo východných biskupov k presvedčeniu, že autorom tohto učenia je práve on. Čoskoro bol z Antiochie poslaný list cisárovi Teodóziovi. Tento list sa zachoval v diele Fakunda Germánskeho a je prvým

⁶²⁴ Pozri ГЛУБОКОВСКИЙ, Н. 1890. *Блаженный Феодорит, епископ Киррский, его жизнь и литературная деятельность*. Том I. Москва : Университетская типография, 1890. s. 169.

dielom antimonofyzitskej polemiky. List bol napísaný začiatkom roku 448 a hovorí sa v ňom: „Sme prinútení oznámiť vašej výsosti, že presbyter Eutych sa snaží obnoviť zlo heretika Apolinária a poškodiť apoštolské učenie; prevracia dogmu týkajúcu sa tajomstva vtelenia, Božstvo a človečenstvo Jednorodného nazýva jednou prirodzenosťou, tvrdí, že sa uskutočnilo zmiešanie a zliatie a prisvojuje spasiteľné utrpenie samotnému Božstvu, ktoré netrpí.“⁶²⁵ Formulácia tohto listu je pripisovaná Teodoretovi Kýrskemu aj kvôli tomu, že Domnos Antiochijský nebol natoľko teologicky erudovaný, ani skúsený v oblasti diplomacie. List bol odoslaný a Teodoreť očakával vynikajúce výsledky. Môžeme si predstaviť údiv východu, keď všetko bolo naopak. Chrisafios sa všemožne snažil očierniť autorov listu v cisárových očiach a samotný cisár sa postavil na stranu Eutycha. Cisársky dekrét bol vydaný 17. februára 448 a hovorí sa v ňom: „Uzákoňujeme, aby všetky diela napísané Porfýriom, ktoré by sa u niekoho našli, boli spálené, kvôli jeho poblúdeniu. Taktiež ustanovujeme, aby stúpenci nečistých myšlienok Nestória - biskupi a klerici boli odlúčení od Cirkvi a laici boli prekliati... Okrem toho, ako sme počuli, niektorí zostavili a vyložili akési dvojzmyselné učenia, nie celkom totožné s pravoslávnuou vierou, objasnenou snemami svätých otcov v Nicei a v Efeze a Cyrilom, bývalým biskupom veľkého mesta Alexandrie a preto prikazujeme, aby všetky diela takéhoto druhu, či už skôr alebo teraz napísané, boli spálené a úplne odstránené, aby ich nikto nemohol čítať. A tí, ktorí budú prechovávať a čítať tieto diela alebo knihy, nech pamätajú na trest smrti. Želáme si, aby si nikto nedovolil vykladať alebo učiť niečo iné, okrem viery potvrdenej v Nicei a Efeze. A aby všetci vedeli, akú nespokojnosť v nás vzbudzujú prívrženci Nestóriovho učenia, prikazujeme vyhnať Irineja, ktorý týmto vyvolal náš hnev a ako sme zistili aj napriek tomu, že bol dvakrát ženatý, sa stal biskupom proti apoštolským pravidlám.“⁶²⁶ Intrigy nenechali na pokoji ani Teodoreta, ako najvýznamnejšieho pravoslávneho teológa východu: ustanovenie dekrétu týkajúce sa tých, ktorí mysleli alebo písali proti Efezskému snemu a svätému Cyrilovi bolo myslené priamo na neho. Edikt sa ho týkal aj z druhej strany: práve Teodoreť bol tým, ktorý navrhol Irineja na týrsku katedru. Antiochia bola

⁶²⁵ Позри ГЛУБОКОВСКИЙ, Н. 1890. Блаженный Феодорит, епископ Киррский, его жизнь и литературная деятельность. Том I. Москва : Университетская типография, 1890. s. 174.

⁶²⁶ ГЛУБОКОВСКИЙ, Н. 1890. Блаженный Феодорит, епископ Киррский, его жизнь и литературная деятельность. Том I. Москва : Университетская типография, 1890. s. 177-178.

v zmätku; obyvatelia sa rozdelili na dve skupiny. Vtedy tam vystúpil na kázni Teodoret a poukázal na skutočnú príčinu problémov: „Boh prijal človeka, či už sa to niekomu páči alebo nie!“⁶²⁷ Ukázal to, že v skutočnosti neide o Irineja ale o dogmu. Medzitým však monofyziti svojim konaním prinútili východných biskupov prijať tvrdšie opatrenia. Monofyzitské učenie sa rýchlo šírilo a preto sa v Antiochii uskutočnilo stretnutie najvýznamnejších predstaviteľov východných eparchií, ktorí mali pripraviť plán potlačenia monofyzitstva. Teodoret tu navrhol, aby boli prizvaní všetci nespokojní a žiadal od nich, aby vysvetlili svoje christologické názory. Medzi krajných patrila predovšetkým Pelágios, ktorý musel podpísať vyznanie viery a zriecť sa monofyzitstva „Vaším svätostiam bolo oznámené, že niektoré osoby, ktoré sú so mnou v neustálom styku, vymýšľajú a zverejňujú dogmy, ktoré sú protivné svätej Cirkvi. A to, že podľa ich názoru sa Boh Logos premenou stal telom, že telo nášho Pána sa zmenilo v Božiu prirodzenosť, tak, že Božstvo a človečenstvo Pána nášho Christa tvoria len jednu prirodzenosť. Kvôli tomu boli vaše svätosti prinútené pozvať ma, aby som objasnil práve takéto nesprávne učenia. Preto som zostavil toto vyznanie viery, v ktorom, nasledujúc učenie svätých, otcov vyznávam, že Boží Syn je jeden, vtelený Boh Logos, podobne ako je jeden Otec a jeden Svätý Duch. Vyznávam Božstvo Toho, ktorý sa stal človekom, aj v Jeho človečenstve a verím, že po zjednotení nedošlo k zliatiu, kvôli čomu, ani Boh Logos sa nestal telom akousi premenou, ani telo sa nepremenilo na prirodzenosť Božstva. Vyznávam, že po vzkriesení telo Pána ostalo nesmrteľné a bez rozkladu, oslávené Božou slávou, nakoľko je to telo Boha Logosa, hoci ostáva v hraniciach prirodzenosti a zachováva si vlastnosti človečenstva. Preto preklínam tých, ktorí hovoria, že Božstvo a človečenstvo tvoria v Christovi jednu prirodzenosť, tých, ktorí prisvojujú utrpenie Božej prirodzenosti a neuznávajú osobitosti (kvalitatívne rozdiely) oboch prirodzeností: netrpiteľnosť Božstva a trpiteľnosť človečenstva. Vyznávam jedného a toho istého Syna ako predvečného Boha a ako človeka v posledné dni - Syna Božieho a otca (Dávída), pretože je Boh a synom Dávída, lebo je človek. Lebo synom Dávídovým sa nazýva kvôli človečenstvu a Synom Božím kvôli Božstvu, nakoľko sa telom narodil z Panny Márie. Svätú Pannu nazývam matkou Boha

⁶²⁷ ГЛУБОКОВСКИЙ, Н. 1890. Блаженный Феодорит, епископ Киррский, его жизнь и литературная деятельность. Том I. Москва : Университетская типография, 1890. s. 179.

(Bohorodičkou), pretože pri samotnom počatí Boh Logos zjednotil so sebou od nej prijatú prirodzenosť, to znamená dokonalého človeka. Tak verím, tak vyznávam. Čo sa týka tých, ktorí myslia inak a obidve nezliatne zjednotené prirodzenosti nášho Pána Isusa Christa vysvetľujú ako jednu prirodzenosť - preklínam ich a považujem ich za tých, ktorí nemajú pravdivú zbožnosť.“⁶²⁸ Z obsahu tohto vyznania vidíme Teodoretove christologické názory. Zdanliví prívrženci svätého Cyrila nemali takú silnú a jednoznačnú koncepciu. Kvôli svojej ohraničenosti sa stále pohybovali v kruhu svojich ideí. Stále opúšťali moment dvojnosti a v chápaní jednoty išli až do čistého zliatia. V marci roku 448 sa v Alexandrii obrátila na Dioskora skupina mníchov s výťahom z kázní Domna Antiochijského a Teodoreta, na základe ktorých ich obvinili z nesprávneho učenia. Tieto obvinenia boli len klebetami, no bolo to práve to, čo Dioskor potreboval. V Alexandrii sa zdvihla vlna nepokojov, Dioskor zvolal snem a do Antiochie bol poslaný list, ktorý mal podobu obvinenia, bez akejkoľvek možnosti odvolania sa k vyššej inštancii. Dioskor obviňoval Teodoreta z prekrúcania dogiem a úpadku viery. „S údivom som sa dozvedel, že keď sa v chráme (v Antiochii) nachádzalo množstvo ľudí a múdry biskup Kýru, neviem ako mu bolo dovolené hovoriť dokonca v prítomnosti tvojej dokonalosti, Teodoret sa nebál rozdeľovať Emanuela hovoriac: „Len obyčajného človeka ohmatal Tomáš a osobitne sa poklonil Bohu.“ Nerozdeľuj nášho Pána Isusa Christa na dvoch synov, lebo hoci prijal od ženy telo s rozumnou dušou, stále ostal tým, čím bol, to znamená Bohom. Počúvaj filozofa Pavla, ktorý sa ťa pýta: Či je Christos rozdelený?“⁶²⁹ V Antiochii teraz odhalili skutočnú tvár Dioskora. Monofyzitu, ktorý si svojho predchodcu Cyrila ctí len preto, že u neho nachádza myšlienky, ktoré mu pomáhajú kázať svoje učenie. V Antiochii sa zdvihla vlna odporu a Teodoret píše odpoveď Dioskorovi, v ktorej popiera všetky obvinenia vznesené proti svojej osobe a prosí adresáta o nezaujaté posudzovanie problému. „Keď som si prečítal listy tvojej svätosti bohumilému arcibiskupovi Domnovi, bol som nútený napísať. Okrem iného, listy obsahujú aj to, že niektorí, keď prišli do veľkého mesta spravovaného tvojou svätosťou, nás obvinili, že jedného Pána nášho Isusa

⁶²⁸ ГЛУБОКОВСКИЙ, Н. 1890. Блаженный Феодорит, епископ Киррский, его жизнь и литературная деятельность. Том I. Москва : Университетская типография, 1890. s. 182.

⁶²⁹ ГЛУБОКОВСКИЙ, Н. 1890. Блаженный Феодорит, епископ Киррский, его жизнь и литературная деятельность. Том I. Москва : Университетская типография, 1890. s. 184-185.

Christa rozdeľujeme na dvoch synov a hovoríme o tom v Antiochii na zhromaždeniach, kde bolo niekoľko tisíc poslucháčov. Plakal som nad nimi, ako sa opovážia verejne klebetiť...Tak ako verím, že je jeden Boh Otec a jeden Svätý Duch, ktorý vychádza od Otca, takisto verím, že je jeden Pán Isus Christos, jednorodený Syn Boží, rodený od Otca pred všetkými vekmi, svetlo slávy a obraz hypostázy Otca, ktorý sa vtelil a stal človekom, kvôli spáse ľudí. Preto nazývame Svätú Pannu Bohorodičkou a tých, ktorí odmietajú toto pomenovanie považujeme za bezbožných. Podobne aj tých, ktorí rozdeľujú jedného Pána nášho Isusa Christa na dve osoby alebo dvoch synov, nazývame skazenými a vylučujeme zo zhromaždenia. Ján Krstiteľ volal: *Prichádza po mne muž, ktorý je pred mnou, pretože bol prv ako ja.* (Jn 1, 30) Ukázal tu jednu osobu a spolu s tým označil aj ľudskú aj Božiu prirodzenosť. Ľudskú prirodzenosť slovami - *prichádza a muž* a Božiu slovami - *lebo bol prv ako ja.* A pri tom všetkom, nepoznal (Ján) prichádzajúceho a okrem neho aj iného, ktorý bol skôr ako on, no jedného a toho istého priznával za predvečného ako Boha a človekom potom, ako sa narodil z Panny. Aj blažený Tomáš, keď priložil svoju ruku k telu Pána, nazval ho Pánom a Bohom hovoriac: *Pán môj a Boh môj* (Jn 20, 28) a spoznával neviditeľnú prirodzenosť cez viditeľnú. Tak aj my priznávame rozdielnosť Jeho tela a Božstva, no poznáme jedného Syna, vteleného Boha Logosa...Tomuto sme naučení Svätým Písmom a svätými otcami, ktorí ho objasnili. O tom, že sme používali diela Teofila a Cyrila, aby sme umlčali tých, ktorí sa opovážili hovoriť inak, svedčia samotné diela, pretože odmietajú rozdeľovanie tela a Božstva Pána a tých, ktorí hovoria, že Božia prirodzenosť sa premenila na telo alebo telo sa premenilo na prirodzenosť Božstva, sa snažíme liečiť liekmi týchto znamenitých mužov (Teofila a Cyrila)... K tomu prikladám aj nasledujúce krátke vyznanie: Ak niekto nevyznáva Svätú Pannu Bohorodičkou alebo nazýva nášho Pána Isusa Christa len obyčajným človekom alebo Jednorodeného a Prvorodeného všetkého stvorenstva rozdeľuje na dvoch synov, taký nech je zbavený nádeje na Christa a všetok ľud nech povie: Amen (Ž 106, 48).“⁶³⁰

Teodoret týmto listom odpovedal na všetky výčitky Dioskora. Zistil, že má do činenia s monofyzitom, ktorý si prisvojuje neomylnosť. Teodoret

⁶³⁰ ФЕОДОРИТ КИРРСКИЙ. 1907. *Творения блаженного Феодорита, епископа Киррского*. Том 7-8. Сергиев Посад, 1907, s. 90-91.

nepolemizuje s Dioskorom, ostáva len pri dôkazoch svojej správnosti. Čím jasnejšie vystupovalo do popredia správnosť názorov Teodoreta, tým viac bol Dioskor presvedčený o tom, že jeho protivník neustúpi v ničom a nebude sa báť nazvať ho aj heretikom. Ani antiochijský patriarcha Domnos neostal len pri upokojovaní Dioskora. Aj pod vplyvom Teodoreta trval na tom, aby boli dodržiavané podmienky nastolené počas rozhovorov so svätým Cyrilom. Dioskor chcel dať prednosť prvým dielam Cyrila a hlavne listu Του Σωτήρος, hlavne preto, že obsahoval formuláciu *μία φύσις του Θεού Λόγου σεσαρκωμένη*, ktorú však Dioskor objasňoval úplne inak ako svätý Cyril. Pokojný list Teodoreta neodráža jeho celkový postoj. Pochopil vážnosť situácie a to, že Dioskor pozerá s nenávisťou na ľudí, ktorí učia o nezliatnom zjednotení dvoch prirodzeností v Christovi bolo jasným odhalením prívrženca novej heretickej skupiny, ktorá vystupovala pod ochranou cisára. Teodoret sa snažil čo najviac odkryť a pochopiť základné črty nového teologického systému. Základné prvky monofyzitstva ukázal jednoduchým odvolaním sa na jeho podobnosť s doketizmom Marcióna, Valentína a Manesa. Neostal však len pri konštatovaní, snažil sa vyvrátiť toto heretické učenie a chrániť veriacich pred jeho vplyvom. Preto zostavil svoje polemické dielo Ερανιστής. Je písané formou dialógov pravoslávneho s žobrákom/tulákom (ερανιστής), ktorý predstavuje monofyzitu. V tomto diele sa snažil odhaliť a potvrdiť dogmu o vtelení Boha Logosa, ktorý sa nezmenil tým, že prijal telo, nezliat sa s telom a ostal netrpiteľným svojím Božstvom. Význam tohto diela je nielen v tom, že bolo prvým polemickým dielom proti monofyzitom, ale hlavne v tom, s akou presnosťou odkrýva herézu monofyzitstva a potláča ju. Teodoret vedel, že jeho dielo nebude mať v Alexandrii úspech a preto sa snažil ochrániť od monofyzitstva predovšetkým eparchie na východe. Biskupom v Cilícii píše: „Poznáte klebety namierené proti nám, pretože tí, ktorí hovoria proti pravde tvrdia, že jedného Pána nášho Isusa Christa rozdeľujeme na dvoch synov. Sú presvedčení, že dôvod k takýmto klebetám majú preto, že sú u vás takí, ktorí takto zmýšľajú a rozdeľujú vteleného Boha Logosa na dve osoby... Ak sa u vás skutočne nájdu takí, ktorí sa protivia apoštolským dogmám, čomu ja osobne neverím, vaša bohumilosť nech im zakryje ústa, poučí ich a naučí ich ísť po stopách svätých otcov a chrániť nenarušenú vieru, vyloženú v Nicei svätými a

blaženými otcami, pretože je v nej v skratke obsiahnuté celé evanjeliové a apoštolské učenie.“⁶³¹

Teodoretov list, ako aj list Domna Antiochijského, vyvolali v Alexandrii veľké rozhorčenie a fanatickí mnísi chodili po egyptských monastieroch a hovorili o tom, ako na východe bojujú proti Cyrilovej viere. Do Konštantínopola bol z Alexandrie poslaný list s cieľom zväčšiť odpor proti východným. Dioskor sa rozhodol uskutočniť svoj dávno pripravovaný plán, ktorým chcel zvrhnúť svojho nepriateľa. Podarilo sa im pobúriť celý Konštantínopol a davu ľudí protestovali pred cisárskym palácom a obviňovali Teodoreta, že namiesto jedného Syna hovorí o dvoch. Keď monofyziti videli, že cisár na tieto demonštrácie nereaguje, snažili sa v cisárovi vzbudiť myšlienku, že Teodoret je vlastne tým, ktorý spôsobil tieto nepokoje a je možné prinútiť ho k mlčaniu len silou. Je zrejmé, že tak ako aj predtým, aj teraz im k tomu pomohol Chrisafios, ako aj obrovské peňažné dary jednotlivým vplyvným dvoranom na cisárskom dvore. Čoskoro sa o tomto dozvedel aj Teodoret a bol nútený konať. Píše listy viacerým svojim priateľom, medzi nimi aj Flaviánovi Konštantínopolskému. Píše o priebehu rozhovorov s Dioskorom, no vyhýba sa obhajobe svojej osoby a píše len fakty. „V súčasnosti sme pretrpeli rôzne nepokoje a za pomoci Vládcu sveta sme sa mohli postaviť proti búrke, no to, čo bolo teraz prijaté proti nám, prekonáva všetky tragické rozprávania. Mysleli sme si, že našim spoločníkom a spolupracovníkom v boji s tými, ktorí sú proti apoštolskej viere, bude bohumilý Dioskor a preto sme k nemu poslali jedného z našich presbyterov, rozumného človeka, s listami zo snemov, a zvestovali sme jeho zbožnosti (Dioskorovi), že dodržiavame podmienky dohodnuté za Cyrila, úplne priznávame jeho list a s radosťou prijímame list blaženejšieho a medzi svätými prebývajúceho Atanáza, ktorý písal blaženému Epiktetovi a taktiež aj vieru objasnenú svätými otcami v Nicei.“⁶³² Významným je aj Teodoretov list Vasilijovi, biskupovi Selevkije. „Čo môže byť príjemnejšie pre tých, ktorí sa boja Pána, ak nie to, že sa nenarušujú Božie dogmy? Ako veľmi sme sa zaradovali, keď sme sa dozvedeli o našom spoločnom priateľovi a ako sme predtým smútili, keď sme počuli, že hovorí o tom, že je jedna prirodzenosť

⁶³¹ ФЕОДОРИТ КИРРСКИЙ. 1907. *Творения блаженного Феодорита, епископа Киррского*. Том 7-8. Сергиев Посад, 1907. s. 92.

⁶³² ФЕОДОРИТ КИРРСКИЙ. 1907. *Творения блаженного Феодорита, епископа Киррского*. Том 7-8. Сергиев Посад, 1907. s. 93.

tela a Božstva a prisvojuje spasiteľné utrpenie netrpiteľnému Božstvu. Veľmi sme za potešili, keď sme dostali listy od tvojej svätosti a spoznali, že chráni nezliatnosť vlastností prirodzeností a nevyhlasuje ani to, že Boh Logos sa zmenil na telo, ani to, že telo sa zmenilo na prirodzenosť Božstva, no priznáva, že v jednom Synovi, našom Pánovi Isusovi Christovi, vtelenom Bohu Logosovi prebývajú nezliatne vlastnosti obidvoch prirodzeností. Pretože rovnako sa odvraciamy od tých, ktorí sa opovažujú hovoriť, že je jedna prirodzenosť tela a Božstva, ako aj od tých, ktorí jedného nášho Pána Isusa Christa rozdeľujú na dvoch synov a prekračujú hranice apoštolského učenia.“⁶³³ Na jar roku 448 prišiel do Antiochie ďalší Dioskorov list. Napísaný bol v ostrom tóne a žiadal, aby bol tento list prečítaný vo všetkých chrámoch východu. Týkal sa Nestória, no bolo tam niekoľko poznámok, týkajúcich sa aj Teodoret a v tom zmysle, že ako dobrý rečník pohoršuje veriacich svojimi kázňami. Preto Dioskor žiadal Domna, aby zakročil proti takýmto biskupom a kňazom.

Aj samotný cisár vyšiel Dioskorovi v ústrety. V júni alebo júli roku 448 vydal nariadenie, aby Teodoret, ktorý bol v tom čase v Antiochii, bol odvedený do Kýru a nevzdaloval sa odtiaľ. Bol teda poslaný do domáceho väzenia. V texte stálo, že Teodoret často zvoláva snemy a tým poburuje pravoslávnych a preto je mu prikázané, aby odišiel do Kýru a nevychádzal odtiaľ do žiadneho iného mesta.⁶³⁴ Celá Sýria bola pobúrená tým ako sa nakladá so skutočným ochrancom pravej viery. Samotný Teodoret nepochyboval o tom, že cisár konal nie na základe vlastnej iniciatívy, ale na základe vplyvu monofyzitov. Počas domáceho väzenia viedol Teodoret obširnu korešpondenciu. No jeho námaha ohľadne týrskeho biskupa Irineja bola neúspešná. Domna Antiochijského upozornili z Konštantínopolu a 9. septembra roku 448 bol na týrsku katedru ustanovený Fótios. Monofyziti mali ešte väčšiu radosť, pretože na Eutychovu žalobu proti Flaviánovi odpovedal pápež Lev pozitívnym tónom.⁶³⁵ Všetko bolo na strane heretikov a mali pripravené ďalšie plány na odstránenie nestoriánstva na východe. No 8. novembra 448 sa stala neočakávaná udalosť, ktorá narušila ich plány. Euzébios Dorylejský, ktorý ako prvý obvinil Nestória

⁶³³ ФЕОДОРИТ КИРРСКИЙ. 1907. *Творения блаженного Феодорита, епископа Киррского*. Том 7-8. Сергиев Посад, 1907. s. 94.

⁶³⁴ Позри ГЛУБОКОВСКИЙ, Н. 1890. *Блаженный Феодорит, епископ Киррский, его жизнь и литературная деятельность*. Том I. Москва : Университетская типография, 1890. s. 201.

⁶³⁵ Позри *Дѣянія вселенскихъ соборовъ*. 1996. Том II. Санкт Петербург, 1996. 13.

z herézy, teraz obvinil z herézy Eutycha. V Konštantinopoli bol zvolaný snem, na ktorom boli prítomní všetci biskupi, ktorí boli v tom čase v hlavnom meste. Euzébios vyhlásil, že má dôkazy o heretickom zmýšľaní Eutycha, ktorý sa však nechcel dostaviť na zasadnutie snemu. To bolo viackrát presunuté, až nakoniec 22. decembra sa Eutych dostavil na zasadnutie obklopený jemu oddanými mníchmi. Priznal, že Christos je z dvoch prirodzeností. Nepriznal jednobytnosť Isusa Christa s nami, ale priznal, že Bohorodička je s nami jednobytná. Nehovoril, že telo Boha je telo človeka, ale že je niečo ľudské. Vyznal, že Christos je z dvoch prirodzeností pred zjednotením. Po zjednotením priznal len jednu prirodzenosť.⁶³⁶ Snem rozhodol, že Eutychove učenie je blízke Apolináriuvmu a preto bol Eutych zbavený kňazskej hodnosti a hodnosti archimandritu.

Teodoret bol samozrejme potešený takýmto vývojom udalostí aj preto, že toto rozhodnutie svedčilo o pravoslávnosti jeho názorov. Želal si, aby aj jemu bolo dané slovo a mal možnosť brániť sa. V tomto názore s ním súhlasili aj jeho protivníci. Aj Eutych, hoci zbavený hodnosti, sa cítil dostatočne silný, aby sa obhájil. Bol presvedčený o podpore Dioskora a aj pápež Lev bol zatiaľ na jeho strane. Monofyzitmi ovplyvnení radcovia cisára tvrdili Teodóziovi, že pravoslávna viera je ohrozená a je potrebné potlačiť heretikov. Pod takýmto vplyvom vydal cisár 30. marca 449 edikt, ktorým zvolával všeobecný snem do Efezu so začiatkom 1. augusta 449.⁶³⁷ Za predsedu bol určený Dioskor. O Teodoretovi sa v edikte hovorilo dosť veľa: „Biskupovi Kýrskemu prikazujeme prísť na snem až vtedy, keď celý svätý snem uzná za vhodné, aby bol prítomný na tomto svätom sneme. Ak vznikne ohľadne jeho osoby (Teodoreta) nejaký spor, prikazujeme, aby sa snem zišiel bez neho.“⁶³⁸ Teodoret sa snažil dosiahnuť zmenu tohto rozhodnutia, no 6. augusta vydal cisár dekrét, v ktorom potvrdil svoje rozhodnutie a nepustil ho na snem, kvôli tomu, že sa opovážil kázať proti tomu, čo napísal o viere Cyril. Pápež Lev dostal pozvanie na snem 12. mája

⁶³⁶ Pozri КАРТАШОВ, А. В. 1995. *Васеленски сабори*. Том 1. Београд : Студии Дизајн, 1995. s. 329-330.

⁶³⁷ Pozri КАРТАШОВ, А. В. 1995. *Васеленски сабори*. Том 1. Београд : Студии Дизајн, 1995. s. 333.

⁶³⁸ ГЛУБОКОВСКИЙ, Н. 1890. *Блаженный Феодорит, епископ Киррский, его жизнь и литературная деятельность*. Том I. Москва : Университетская типография, 1890. s. 214.

449⁶³⁹, no nevydal sa na cestu a poslal na snem legátov, ktorí zároveň niesli pápežove listy pre cisára, snem, patriarchu Flaviána a konštantinopolských mníchov. Najznámejším z týchto listov je list Flaviánovi, ktorý bol jedným z diel, na základe ktorých bola zostavená chalcedónska dogma. V apríli sa Eutychovi podarilo dosiahnuť preskúmanie rozhodnutí snemu z roku 448, a tieto rozhodnutia boli vyhlásené za falošné. Flavián bol zároveň prinútený podpísať vyznanie viery, akoby bol nestoriánec.

Snem začal svoje zasadnutia 8. augusta čítaním cisárovho listu, ktorý žiadal, aby na sneme neboli prerokovávané otázky formulácie dogmy, ale aby sa snem zaoberal len kanonickosťou odsúdenia Eutycha na sneme roku 448. Legát, ktorý chcel prečítať pápežov list, bol najprv okríknutý, že na to nie je čas a potom, počas čítania listu, bol neustále prerušovaný poznámkami Dioskora. Potom bol na snem prizvaný Eutych, aby bola vypočutá jeho žaloba a jeho vyznanie viery. Boli prečítané uznesenia snemu z roku 448. Flavián protestoval a žiadal, aby bol na snem predvolaný aj Euzébios Dorylejský, ktorý bol žalobcom Eutycha na tomto sneme. Bolo to odmietnuté s odvolaním sa na cisárov príkaz, no Euzébios bol už v tom čase vo väzení. Eutychove vyznanie viery bolo prijaté ako pravoslávne a bola mu vrátená kňazská hodnosť aj titul archimandritu. Dioskor potom nariadil čítanie aktov Efezského snemu z roku 431, kde sa pod hrozbou zbavenia katedry zabraňuje zostavovať nové vyznania viery, ktoré by sa odlišovali od Nicejského vyznania. Obvinil Flaviána a Euzébia z toho, že narušili dané pravidlo a preto im musia byť odňaté ich katedry. To prinútilo Flaviána, aby zvolal, že neprijíma toto rozhodnutie a pápežský legát stihol vykriknúť, že protestuje. Do sály vošli ozbrojení vojaci a začali biť biskupov, ktorí nesúhlasili s počínaním Dioskora. Keď sa situácia upokojila, Dioskor opäť žiadal odsúdenie Flaviána a Euzébia. Chrám zamkli a nedovolili nikomu odísť. Okrem rímskych legátov podpísali všetci prítomní, vrátane Domnosa Antiochijského. Ďalšie zasadnutie bolo 22. augusta. Neboli na ňom prítomní Flavián, Euzébios, Domnos Antiochijský a ani pápežovi legáti, ktorí odmietli zúčastňovať sa ďalšej práce na sneme.⁶⁴⁰ Toto zasadnutie sa zaoberalo otázkou Ibasa Edeského, Irineja Týrskeho a hlavne otázkou

⁶³⁹ Pozri КАРТАШОВ, А. В. 1995. *Васеленски сабори*. Том 1. Београд : Студии Дизајн, 1995. s. 334.

⁶⁴⁰ Pozri КАРТАШОВ, А. В. 1995. *Васеленски сабори*. Том 1. Београд : Студии Дизајн, 1995. s. 337-338.

Teodoreta Kýrskeho. Presbyter Pelágios, ktorého Teodoret prinútil podpísať pravoslávne vyznanie viery, vystúpil na sneme s obvinením Teodoreta. Nikto ani nerozmýšľal nad predvolaním obvineného. Snemu bolo predložené obvinenie skladajúce sa z piatich článkov:

1. Teodoret spolu s Domnom prikázali Pelágiovi mlčať proti jeho vôli a zakázali mu učiť.

2. Motívom takéhoto počínania Teodoreta bolo, že sa (Teodoret) držal nestoriánskych, diofyzitských pohľadov na zjednotenie prirodzeností v osobe Christa. Preto sa bál každého, ktorý by ho chcel usvedčiť v heréze.

3. Ako svedectvo takéhoto počínania svedčí to, že nezverejnil listy z Alexandrie, v ktorých boli rozoberané otázky viery, hoci to odosielatelia žiadali.

4. Napriek pravidlu snemu, ktoré nedovoľuje zostavovať iné vyznanie viery okrem Nicejského vyznania, Teodoret spolu s Domnom prinútili Pelágia podpísať nové vyznanie.

5. Teodoret bol obvinený z toho, že sa zaoberal výkladom diel Platóna a Aristotela.

Najdôležitejší bod obžaloby ostal nedokázaný, pretože nikto neuviedol ani jeden argument na potvrdenie heretických názorov Teodoreta. Ďalej sa pokračovalo čítaním výťahov z diel Teodoreta. Začali jeho listom ku mníchom v Evfratisii, ktorý je veľmi zaujímavý pre svoju dogmatickú presnosť a veľkú podobnosť s Tomosom pápeža Leva. „Vyznávame, že náš Pán Isus Christos je skutočný Boh a skutočný človek, nerozdeľujeme na dve osoby jedného, no veríme, že dve prirodzenosti sa zjednotili nezliatne. Tvrdíme, že všetko ľudské Christa, to znamená hlad, smäd, spánok, únava, strach, pot, modlitba, nevedomosť a podobne, patrí našej prirodzenosti, ktorú prijal Boh Logos, keď ju zjednotil so sebou, na uskutočnenie našej spásy. No taktiež veríme, že chôdza chromých, kriesenie mŕtvych, rozmnožovanie chleba, premenenie vody na víno a všetky ostatné zázraky sú dielom jeho Božej sily. Preto tvrdím, že Pán Christos trpel a zároveň prekonal utrpenie - trpel viditeľnou prirodzenosťou a prekonal utrpenie Božstvom, ktoré v ňom nevysloviteľne prebýva. To jasne odкрýva história svätého Evanjelia... Tak v jednom Christovi vidíme cez utrpenie Jeho človečenstvo a cez zázraky vidíme Jeho Božstvo. Nerozdeľujeme dve prirodzenosti na dvoch synov, ale v jednom Christovi vidíme dve prirodzenosti a vyznávame, že Boh Logos sa narodil od Otca a náš počiatok

prijal od semena Abraháma a Dávída... Svätú Pannu nazývame aj Bohorodičkou aj človekorodičkou, pretože aj samotný Pán Christos sa nazýva vo Svätom Písme Bohom aj človekom a zároveň aj Emanuelom, čo zvestuje zjednotenie dvoch prirodzeností.“⁶⁴¹ Nakoľko Teodoret logicky rozlišuje dvojnosť prirodzeností vteleného Logosa, nechce sa vyhnúť ani pomenovaniu človekorodička, pretože to ukazuje na jednobynnosť Christa s nami podľa človečenstva. Inak, podľa Teodoreta, môžeme upadnúť do doketizmu. Samozrejme, reč ide len o chápaní, nie o samotnom fakte, pretože Christos je jeden a v skutočnej, živej osobe Bohočloveka nemôžeme rozdeľovať. Tým, že sa mýlil vo svätom Cyrilovi, dotkol sa najboľavejšieho miesta monofyzitskej doktríny a tým narušil jej základy. Eutych nestrpel dvojnosť ani v kvalitatívnom ani v kvantitatívnom zmysle a skutočnosť ľudskej prirodzenosti pripúšťal len preto, aby nebol obvinený z apolinarizmu a veľmi neochotne súhlasil s tým, že telo Christa je od Panny. Podľa neho v Christovi nebolo vlastné človečenstvo, pretože po narodení z Bohorodičky je v ňom len jedna prirodzenosť a to, čo ho činilo podobným ľuďom boli len určité vlastnosti ľudskej prirodzenosti. Teodoret a Eutych sa v tomto úplne rozchádzali. Dioskor prehlásil Teodoreta za nestoriána. Bolo to pre neho nepochybné, pretože sa opieral o autoritu svätého Cyrila a tým pádom nemusel nič viac skúmať. S týmto zámerom bol prečítaný začiatok Teodoretovho listu, kde kritizuje Cyrilove anatómy. Dioskora nezaujímal to, že Teodoret Cyrila nepochopil, že problémy sa neskôr vyriešili. Potreboval sa ukryť pod meno zosnulého svätiteľa a získať tak meno svojou nezaujatosťou. To, čo Teodoret nesprávne napísal Cyrilovi, to bolo teraz neprijateľné pre monofyzitov, pretože tým bola odhalená a potlačená podstata ich učenia. Teodoretovi nepriatelia sa na sneme snažili vytrhnúť z jeho diel to, čo im mohlo poslúžiť na jeho odsúdenie. Keď boli dočítané obvinenia Teodoreta, ujal sa slova Dioskor: „Teodoret, ktorý sa nikdy nezriekol svojich nečestností, a ktorý doteraz ostáva vo svojich bludoch... Teodoret, ktorý pobúrila všetky cirkvi na Východe, ktorý rozširoval prekrútené

⁶⁴¹ THEODORET, BISHOP OF CYRUS. 1892. Letter or Address of Theodoret to the Monks of the Euphratensian, the Osrhoene, Syria, Phœnicia, and Cilicia. [online]. In *Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church. Series II, Volume 3*. Ed. P. Schaff. Grand Rapids, Michigans : Christian Classics Ethereal Library, 1892. [2011-05-07]. s. 754. Dostupné na internete: <<http://www.ccel.org/ccel/schaff/npnf203.iv.x.clii.html>>.

učenie, ktorý sa opovážil myslieť a písať proti dielam nášho blaženého otca Cyrila, nech bude zbavený slúženia, všetkej česti a kňazskej hodnosti.“⁶⁴² Okrem Dioskora vystúpilo ďalších desať biskupov, medzi nimi aj Teodoretovi priatelia, ktorí súhlasili s Dioskorovým návrhom. S týmto návrhom oboznámili aj Domna Antiochijského, ktorý schválil Dioskorov návrh. Ostávalo už len potvrdenie uznesenia cisárom. Čoskoro vydal cisár dekrét, v ktorom sa hovorí o pokuse Flaviána a Euzébia obnoviť nestoriánstvo, ako aj o úspechu snemu v Efeze pod predsedníctvom Dioskora, ktorému sa podarilo potlačiť nestoriánske snahy a prívržencov Nestória: Flaviána, Euzébia, Teodoreta a Domna Antiochijského zosadiť z katedier. Spisy Teodoreta a Nestória mali byť spálené a nikto sa s nimi nesmel stykať pod hrozbou vyhnanstva.

Po sneme sa Teodoret ocitol vo veľmi ťažkej situácii. Podľa vlastných slov, často nemal ani chlieb a vodu.⁶⁴³ Neprestal však bojovať za svoje očistenie a ani proti monofyzitom. Vedel, že v Konštantinopole nebude mať úspech, pretože tam mal najviac nepriateľov, ktorí boli zhromaždení okolo cisárskeho trónu a vedel aj to, že v jeho odsúdení hralo hlavnú úlohu zlato. Jedinou jeho nádejou bol Rím, ktorý bol mimo týchto sporov. Teodoret si túto katedru vážil aj preto, že na jej čele bol v tom čase pápež Lev, človek, ktorý mal rovnaké názory ako Teodoret. Ešte v roku 449 poslal Teodoret do Ríma kňazov s listami, z ktorých jeden bol aj pre pápeža Leva. Sťažuje sa v ňom na nespravodlivé rozhodnutie snemu v Efeze, kde bol zvrhnutý bez toho, aby tam bol prítomný a vysvetlil tam svoju teológiu. Vyslovuje túžbu vysvetliť svoje učenie pred riadnym snemom, hoci aj v Ríme.⁶⁴⁴ Okrem všetkých vysvetlení a prosieb Teodoret poslal do Ríma aj Levov Tomos, ktorý podpísal a schvaľoval jeho teologickú koncepciu.⁶⁴⁵ Teodoret žiadal od Leva stanovisko k tomuto problému. Žiadal

⁶⁴² ГЛУБОКОВСКИЙ, Н. 1890. Блаженный Феодорит, епископ Киррский, его жизнь и литературная деятельность. Том I. Москва : Университетская типография, 1890. s. 228.

⁶⁴³ Pozri ГЛУБОКОВСКИЙ, Н. 1890. Блаженный Феодорит, епископ Киррский, его жизнь и литературная деятельность. Том I. Москва : Университетская типография, 1890. s. 236.

⁶⁴⁴ Pozri THEODORET, BISHOP OF CYRUS. 1892. To Leo, Bishop of Rome. [online]. In *Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church. Series II, Volume 3*. Ed. P. Schaff. Grand Rapids, Michigans : Christian Classics Ethereal Library, 1892. [2011-05-07]. s. 678. Dostupné na internete: <<http://www.ccel.org/ccel/schaff/npnf203.iv.x.cxiii.html>>. Žaloby Flaviána, Eusébia Dorylejského a Teodoreta papežovi boli nájdené v roku 1873 a prvýkrát vydané v roku 1882.

⁶⁴⁵ Na 8. zasadnutí Chalcedonského snemu o tom hovorili pápežovi legáti. Pozri ДѢЛІА ВІСЛѢНІКНУХЪ СОБОРОВЪ. 1996. Том III. Санкт Петербург, 1996. s. 75.

ho nie ako od „hlavy“ cirkvi, ako sa to snažia vysvetliť západní teológovia, ale od rímskeho biskupa, ktorý je neoddeliteľným členom Tela Cirkvi a musel sa preto vyjadriť k problému, ktorý trápil Cirkev.

Obracal sa k nemu aj preto, lebo rímsky biskup bol v tomto prípade nestranným a nezaujatým, keďže problém sa ho bytostne netýkal.

Odoslaním listov do Ríma Teodoret vykonal len polovicu svojho zámeru. Nemohol opustiť Kýr a preto potreboval dovoľenie, aby mohol odísť na západ a uskutočniť tam svoj úmysel. Bolo to pre neho čoraz dôležitejšie, lebo z Konštantinopola k nemu prichádzali zlé správy. Jeho nepriatelia chceli na ňom zopakovať históriu s Nestóriom, chceli ho poslať do vyhnanstva. Preto písal list patríciovi Anatoliov, v ktorom ho prosí, aby sa za neho prihovoral u cisára. Chcel, aby mu cisár dovolil ísť do Ríma, a ak nie, tak chcel odísť do svojho obľúbeného monastiera.⁶⁴⁶ Teodoret nevkladal veľa nádejí do tohto príhovoru a bol pripravený opustiť Kýr. Nedošlo však k tomu, lebo zatiaľ nebol ustanovený jeho nástupca. Stalo sa to pravdepodobne preto, že boli obavy z toho, aby nevznikli také nepokoje, aké boli v prípade vyhnania Alexandra Ierapolského. Teodoret odišiel do Apamijského monastiera. Zatiaľ sa v Ríme diali udalosti, ktoré boli pre Teodoreta priaznivé. Jeho vyslanci boli v Ríme veľmi dobre prijatí a pápež sa k Teodoretovi postavil kladne, pretože aj sám bol ako teológ a rímsky biskup ponížený lotrovským snemom. V Efeze boli vyjadrené úplne iné názory o osobe Bohočloveka a jeho Tomos bol odsunutý a nebol prečítaný. Pápežovi vyslanci na lotrovskom sneme povedali pápežovi o všetkých udalostiach na sneme a svoju časť k tomu pridal aj Euzébios Dorylejský, ktorý medzičasom sám navštívil Rím. Všetko toto svedčilo v prospech Teodoreta. Pápež ho uznal za nevinne odsúdeného. Prijal ho do spoločenstva a vrátil mu biskupskú katedru.⁶⁴⁷ Pápež Lev videl v Teodoretovi biskupa, ktorý bol zosadený nekanonicky a preto uznával stav pred lotrovským snemom, čím Teodoret dostával predchádzajúcu hodnotu aj so všetkými právami. Správy z Ríma povzbudili Teodoreta a dodali mu nádej na to, že jeho otázku bude možné riešiť na sneme, ktorý by bol naozaj všeobecný. V tom čase

⁶⁴⁶ Pozri THEODORET, BISHOP OF CYRUS. 1892. To Anatolius the Patrician. [online]. In *Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church. Series II, Volume 3*. Ed. P. Schaff. Grand Rapids, Michigans : Christian Classics Ethereal Library, 1892. [2011-05-07]. s. 689. Dostupné na internete: <<http://www.ccel.org/ccel/schaff/npnf203.iv.x.cxx.html>>.

⁶⁴⁷ Позри ΔΕΛΛΗΝΙΑ ΒΥΣΑΝΤΙΝΗ ΣΥΝΟΔΟΣ. 1996. Том III. Санкт Петербург, 1996. s. 75.

napísal z monastiera niekoľko listov, ktoré obsahujú objasnenie učenia. V jednom z nich píše: „Veríte v jedného Jednorodeného tak, ako veríte v jedného Otca a jedného Svätého Ducha. Vidíte vo vtelenom Jednorodenom prijatú prirodzenosť, ktorú prijal od nás, priniesol za nás a ktorej popretie robí našu spásu márnou. Lebo ak Božstvo Jednorodeného je neprístupné utrpeniu a my nevyznávame toho, ktorý môže trpieť, potom zbytočne hovoríme o utrpení, ktoré nebolo; ak niet trpiaceho, ako môže byť utrpenie? Zo skutočnosti veľkého tajomstva ikonómie sa stáva príznak. Túto báseň vytvorili Valentín, Bardesan, Markión a Manes. Učenie, ktoré majú naše cirkvi oddávna vyznáva nášho Pána Isusa Christa aj po Vtelení za jedného Syna a jedného a toho istého vyznáva predvečným Bohom a v posledné dni človekom, ktorý sa takým stal prijatím tela a nie zmenou Božstva. Za hriešne telá priniesol bezhriešne telo a za duše dušu, slobodnú od všetkých škvŕn.⁶⁴⁸ Biskupovi Timotejovi Dolychejskému písal: „Musíme uznávať, že telo podlieha utrpeniu a Božstvo nie. Nerozdeľujeme zjednotenie a neroztínáme Jednorodeného na dve osoby, ale v jednom Synovi vidíme rozdielnosť prirodzeností. Ak to zvyčajne robíme v prípade duše a tela, prirodzeností, ktoré sú súčasne a fyzicky zjednotené, dušu nazývame jednoduchou, rozumnou a nesmrteľnou a telo nazývame zloženým, smrteľným a podliehajúcim utrpeniu a napriek tomu nerozdeľujeme zjednotenie a neroztínáme na dvojce jedného človeka. O to skôr to musíme robiť vo vzťahu k Narodenému pred vekmi od Otca podľa Božstva a človečenstvu prijatému od semena Dávidovho. Jasne musíme priznávať, že Božstvo je predvečné, vždy existujúce, neopísateľné a nezmeniteľné a človečenstvo je nové, opísateľné, premenlivé a smrteľné. Avšak, aj keď priznávame rozdielnosť prirodzeností, klaniame sa jednému Synovi a vieme, že jeden a ten istý je Syn Boží a Syn človeka, obraz Boží a obraz služobníka. Syn Dávida a Pán Dávida, semeno Abrahámove a Stvoriteľ Abraháma. Lebo zjednotenie robí mená všeobecnými, ale všeobecnosť mien nezmiešava prirodzenosti. Ak trpelo len Božstvo, ako hovoria nečestní, potom prijatie tela bolo zbytočné. Ak podľa nich Božstvo nepodlieha utrpeniu a utrpenie bolo skutočné, potom Božstvo muselo trpieť, aby nemuseli odmietnuť skutočnosť utrpenia. Ak poukážu na slová, ktoré anjel povedal Márii a ostatným: „Podťe, viďte miesto, kde ležal Pán“ (Mt

⁶⁴⁸ ГЛУБОКОВСКИЙ, Н. 1890. Блаженный Феодорит, епископ Киррский, его жизнь и литературная деятельность. Том I. Москва : Университетская типография, 1890. s. 257.

28,6), tí nech počujú Skutky, kde sa hovorí: „Štefana pochovali nábožní muži“ (Sk 8,2) a nech zistia, že nie dušu, ale telo Štefana učinili dôstojným pohrebu... Tých, ktorí protirečia, sa treba najprv opýtať, či uznávajú, že Boh Logos prijal dokonalú ľudskú prirodzenosť a či tvrdia, že zjednotenie bolo nezliatne. Ak uznajú toto, potom pôjde všetko podľa poriadku a ukáže sa, že utrpenie musíme pripísať prirodzenosti, ktorá podlieha utrpeniu.⁶⁴⁹ Monofyziti sa snažili očierniť Teodoreta a obviňovali ho z toho, že káže o dvoch synoch. Teodoret preto písal konštantinopolským mníchom: „Veríme v jedného Otca, jedného Syna, jedného Svätého Ducha, vyznávame jedno Božstvo, jednu podstatu, tri hypostázy, lebo vtelenie Jednorodného nezväčšilo počet (členov) Trojice a neurobilo z Trojice štvoricu. Veríme, že jednorodný Syn Boží sa stal človekom. Nepopierame prirodzenosť, ktorú prijal, no vyznávame prijímajúce aj prijaté, lebo zjednotením neboli zliate osobitosti prirodzeností. Ak vzduch, všade preniknutý svetlom, neprestáva byť vzduchom, očami vidíme svetlo, dotykom spoznávame vzduch, tak bude úplne nezmyselné nazývať zjednotenie Božstva a človečenstva zliatím. Veď aj zlato pri dotyku ohňa prijíma farbu a účinok ohňa, no nestráca svoju podstatu, stále ostáva zlatom, hoci sa správa ako oheň.“⁶⁵⁰

Monofyziti vedeli, že na poli teológie Teodoreta neporazia, preto sa ho snažili spolu s ostatnými diofyzitmi diskreditovať v očiach ľudu. Rozšírili medzi národom, že „nestoriáni“ (ako volali pravoslávnych) učia, že pre Boha nie je všetko možné. Bolo to namierené proti tvrdeniu, že Božia prirodzenosť nepodlieha utrpeniu, čo bolo pre monofyzitov nemysliteľné, ak v Christovi je len jedna prirodzenosť - Božia. Teodoret sa k tomu vyjadril: „Hovoríme, že pre Boha je všetko možné, čím rozumieme len dobré a milé, lebo ako múdry a dobrý, nepripúšťa nič, čo sa tomu protiví. Mnoho je pre Boha nemožného, no to svedčí nie o jeho nemoci, ale ukazuje to jeho moc. Veď aj keď sa hovorí o duši, že nemôže zomrieť, neobviňujeme ju v slabosti, ale jej nesmrteľnosť

⁶⁴⁹ THEODORET, BISHOP OF CYRUS. 1892. To Bishop Timotheus. [online]. In *Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church. Series II, Volume 3*. Ed. P. Schaff. Grand Rapids, Michigans : Christian Classics Ethereal Library, 1892. [2011-05-07]. s. 703. Dostupné na internete: <<http://www.ccel.org/ccel/schaff/npnf203.iv.x.cxxxi.html>>.

⁶⁵⁰ THEODORET, BISHOP OF CYRUS. 1892. To the Monks of Constantinople. [online]. In *Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church. Series II, Volume 3*. Ed. P. Schaff. Grand Rapids, Michigans : Christian Classics Ethereal Library, 1892. [2011-05-07]. s. 726. Dostupné na internete: <<http://www.ccel.org/ccel/schaff/npnf203.iv.x.cxlvi.html>>.

považujeme za moc. Presne tak isto, keď priznávame Christa nemeniteľným, netrpiteľným, nesmrteľným, nemôžeme prisvojovať jeho prirodzenosti ani zmenu, ani utrpenie, ani smrť. Ak povedia, že Boh môže všetko, čo by chcel, takým treba povedať, že Boh ani nechce to, čo nie je v súlade s jeho podstatou. Vo svojej podstate je dobrý, preto nechce nič zlé; vo svojej podstate je spravodlivý, preto nechce nič nespravodlivé; vo svojej podstate je pravdivý, preto nechce nič lživého; vo svojej podstate je nemeniteľný a preto nepripúšťa zmenu a ak nepripúšťa zmenu, znamená to, že stále ostáva taký istý svojou podstatou a spôsobom bytia. Ak je nad každou zmenou a premenením, potom sa s nesmrteľného nestal smrteľný, a z netrpiteľného sa nestal trpiaci, lebo ak by bol schopný stať sa takým, nebol by prijal našu prirodzenosť. Nakoľko má však nesmrteľnú prirodzenosť, prijal telo, ktoré môže trpieť a spolu s ním aj ľudskú dušu. A hoci sa telo jednorodeného Božieho Syna nazýva prijatým, utrpenie vzťahuje na seba samého.“⁶⁵¹

(pokračovanie)

Zoznam bibliografických odkazov

- ΔΕΛΑΝΙΑ ΒΣΕΛΕΝΣΚΗΧΣ ΣΟΒΟΡΟΒΣ. 1996. Том II. Санкт Петербург, 1996. 360 s.
- ΔΕΛΑΝΙΑ ΒΣΕΛΕΝΣΚΗΧΣ ΣΟΒΟΡΟΒΣ. 1996. Том III. Санкт Петербург, 1996. 452 s.
- ФЛОРОВСКИЙ, Г. В. 1992. *Восточные отцы V.-VIII. веков*. Москва : Па-ломник, 1992. 260 s.
- ГЛУБОКОВСКИЙ, Н. 1890. *Блаженный Феодорит, епископ Киррский, его жизнь и литературная деятельность*. Том I. Москва : Университетская типография, 1890. 360 s.
- КАРТАШОВ, А. В. 1995. *Васельенски сабори*. Том 1. Београд : Студио Дизајн, 1995. 442 с.
- THEODORET, BISHOP OF CYRUS. 1892. Letter or Address of Theodoret to the Monks of the Euphratensian, the Osrhoene, Syria, Phoenicia, and Cilicia. [online]. In *Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church. Series II, Volume 3*. Ed. P. Schaff. Grand Rapids, Michigans : Christian Classics Ethereal Library,

⁶⁵¹ ГЛУБОКОВСКИЙ, Н. 1890. *Блаженный Феодорит, епископ Киррский, его жизнь и литературная деятельность*. Том I. Москва : Университетская типография, 1890. s. 260-261.

1892. [2011-05-07]. s. 754-768. Dostupné na internetu: <<http://www.ccel.org/ccel/schaff/npnf203.iv.x.clii.html>>.
- МАЈЕНДОРФ, Ј. 1989. *Византијско богословље*. Крагујевац : Каленић, 1989. 288 с.
- МАЈЕНДОРФ, Ј. 1994. *Христос у источно хришћанској мисли*. Манастир Хиландар, 1994, 204 с.
- ПОСПЕХОВ, Д. 1997. *Кирилл Александрийский и Несторий, ересиарх V. века*. Москва : Путем зерна, 1997, s. 25 – 33.
- РАКИТА, А. 1987. Халкидонски сабор и његов догмат. In *Теолошки погледи*. Београд : Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве, 1987 (XIX) No.12, s. 31-57.
- THEODORET, BISHOP OF CYRUS. 1892. To Anatolius the Patrician. [online]. In *Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church. Series II, Volume 3*. Ed. P. Schaff. Grand Rapids, Michigans : Christian Classics Ethereal Library, 1892. [2011-05-07]. s. 689-690. Dostupné na internetu: <<http://www.ccel.org/ccel/schaff/npnf203.iv.x.cxx.html>>.
- THEODORET, BISHOP OF CYRUS. 1892. To Bishop Timotheus. [online]. In *Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church. Series II, Volume 3*. Ed. P. Schaff. Grand Rapids, Michigans : Christian Classics Ethereal Library, 1892. [2011-05-07]. s. 703-706. Dostupné na internetu: <<http://www.ccel.org/ccel/schaff/npnf203.iv.x.cxxxi.html>>.
- THEODORET, BISHOP OF CYRUS. 1892. To Leo, Bishop of Rome. [online]. In *Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church. Series II, Volume 3*. Ed. P. Schaff. Grand Rapids, Michigans : Christian Classics Ethereal Library, 1892. [2011-05-07]. s. 678-681. Dostupné na internetu: <<http://www.ccel.org/ccel/schaff/npnf203.iv.x.cxiii.html>>.
- THEODORET, BISHOP OF CYRUS. 1892. To the Monks of Constantinople. [online]. In *Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church. Series II, Volume 3*. Ed. P. Schaff. Grand Rapids, Michigans : Christian Classics Ethereal Library, 1892. [2011-05-07]. s. 726-733. Dostupné na internetu: <<http://www.ccel.org/ccel/schaff/npnf203.iv.x.cxlvi.html>>.
- ФЕОДОРИТ КИРПСКИЙ. 1907. *Творения блаженнаго Феодорита, епископа Кирпскаго*. Том 7-8. Сергиев Посад. 1907. 532 с.

PERSON OF BLESSED THEODORET OF CYRUS

(continue)

Vladimír KOCVÁR, lecturer, Orthodox Theological Faculty, University of Presov in Presov, Masarykova 15, 081 01 Presov, Slovakia, vlado.kocvar@post.sk, 00421517726729

Abstract

The article deals with person of blessed bishop Theodoret of Cyrus. It shows bases of his theological minds, and his position in Christological controversy of V. century. We also try to mention his apportion to formulation of Chalcedon doctrine, but also his false in some of his theological conclusions.

Keywords

Theodoret of Cyrus, Christology, Nestorians, person of Christ